

INSIGHT

INSIGHT Č. 18 | NO. 18 LISTOPAD | NOVEMBER 2016

Souběh funkcí člena
statutárního orgánu
a zaměstnance akciové
společnosti

Vypořádání staveb
umístěných na cizích
pozemcích

Názory

Analýzy

Komentáře

OBSAH

- 1 SOUBĚH FUNKCÍ ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU A ZAMĚSTNANCE AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI
- 2 VYPOŘÁDÁNÍ STAVEB UMÍSTĚNÝCH NA CIZÍCH POZEMCÍCH

Vážená paní, vážený pane,

dovolujeme si Vám představit další vydání INSIGHT, který je ediční řadou odborných publikací vydávaných advokátní kanceláří Achour & Partners a je určen především pro klienty a obchodní partnery Achour & Partners a další zájemce.

INSIGHT přináší informace o vybraných aktuálních trendech a tématech z oblasti práva v České republice.

Věříme, že předkládané vydání INSIGHT pro Vás bude přínosem. V případě Vašeho zájmu o bližší informace nás prosím kdykoli kontaktujte.

Gabriel Achour
Partner

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'G. Achour', written in a cursive style.

SOUBĚH FUNKCÍ ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU A ZAMĚSTNANCE AKCIOVÉ SPOLEČNOSTI

Mgr. Bc. Denisa Marešová

Problematika souběhu funkcí, která zasahuje do činnosti téměř každé obchodní korporace, patří k dlouhodobě diskutovaným právním tématům, která prochází určitým názorovým, často překotným, vývojem. V poslední době se názory obecných soudů na souběh funkcí do jisté míry ustálily a bylo možné definovat určitá základní právní východiska. V nedávném nálezu se však k otázkám souběhu funkcí vyjádřil Ústavní soud a opět tím otevřel prostor pro změnu a vývoj názorů na tento institut.

1. SOUBĚH FUNKCÍ

O souběh funkcí se jedná v situacích, kdy je člen statutárního orgánu¹ společnosti současně v pracovním poměru k této společnosti a uzavřel tedy se společností pracovní smlouvu nebo některou z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.²

V případě souběhu funkcí člen statutárního orgánu společnosti:

- (a) má povinnosti vyplývající z jeho funkce; a (současně)
- (b) by měl další povinnosti vyplývající z uzavřené pracovní smlouvy.

Náplň práce zaměstnance-funkcionáře společnosti by tak v těchto případech byla totožná nebo se vzájemně překrývala nebo doplňovala s funkcí člena statutárního orgánu společnosti.

Mezi společností a osobou, která pro ni vykonává činnost na vedoucí pozici, může být rovněž uzavřena manažerská smlouva. Ta sama o sobě bez dalšího nezakládá pracovní poměr, nicméně pokud se takto označená smlouva sjednává v souvislosti s pracovním poměrem, který nevzniká na základě volby či jmenování podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění (dále jen „**Zákoník práce**“), a pokud obsahuje všechny podstatné náležitosti pracovní smlouvy, tedy (i) druh práce; (ii) místo výkonu práce; a (iii) den nástupu do práce, jedná se rovněž o pracovní smlouvu.

1 U společností s ručením omezeným může být jednatel přímo statutárním orgánem (není tedy jeho členem), ustanovení o souběhu funkcí se na něj aplikuje shodně jako v případě člena statutárního orgánu.

2 Jedná se o dohodu o pracovní činnosti a dohodu o provedení práce.

2. POJETÍ SOUBĚHU FUNKCÍ

K dnešnímu dni prošel koncept souběhu funkcí značným vývojem, zvláště pak v kontextu rozhodovací praxe obecných soudů,³ která v tomto ohledu prakticky dotváří právní rámec celého institutu.

2.1 Souběh funkcí před rekonstrukcí

Již na počátku devadesátých let Vrchní soud v Praze dovodil neslučitelnost souběhu dvou obsahově totožných prací a souběh funkcí zakázal. Zákaz souběhu funkcí platil až do 1. ledna 2012, kdy vstoupila v účinnost novela zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**Obchodní zákoník**“), na jejímž základě byla nově upravena problematika pověření obchodním vedením, a která výslovně počítala s možností existence souběhu funkcí.⁴

Pracovní smlouvy jakéhokoliv druhu mohly být se členem představenstva společnosti uzavírány až od 1. ledna 2012.

V důsledku rekonstrukce však doznalo pojetí souběhu funkcí dalších změn, a obecné soudy tak od roku 2014 ve své

3 Obecné soudy nejsou zvláště specializovány, rozhodují ve dvou základních oblastech (i) občanskoprávní; a (ii) trestní. Soustavu obecných soudů tvoří soudy (i) okresní; (ii) krajské; (iii) vrchní; a (iv) Nejvyšší soud České republiky.

4 Jednalo se o novelu provedenou zákonem č. 351/2011 Sb., kterým se mění Obchodní zákoník, v platném znění, a další související zákony. Tou bylo do Obchodního zákoníku včleněno ustanovení § 66d, který zakotvil, že „statutární orgán společnosti může pověřit obchodním vedením společnost zcela nebo zčásti jiného. Tyto činnosti mohou být též vykonávány v pracovněprávním vztahu dle zvláštního právního předpisu zaměstnancem společnosti, přičemž tento zaměstnanec může být současně statutárním orgánem společnosti nebo jeho členem.“

” O souběh funkcí se jedná, když je člen statutárního orgánu společnosti současně v pracovním poměru k této společnosti.

rozhodovací praxi dovozovaly, že souběh funkcí je povolen jen v omezených a velmi specifických případech.

2.2 Souběh funkcí po rekodifikaci

Rekodifikační předpisy, tedy zejména (i) zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění (dále jen „**Občanský zákoník**“); a (ii) zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, v platném znění (dále jen „**ZOK**“) novelizovanou úpravu Obchodního zákoníku s explicitním povolením souběhu funkcí nepřevzaly.

Ustanovení ZOK⁵ se problematiky souběhu funkcí dotýká, když zakládá povinnost poskytnout každé plnění ve prospěch osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, jiné než na které plyne právo z (i) právního předpisu; (ii) smlouvy o výkonu funkce; nebo (iii) vnitřního předpisu společnosti, pouze se souhlasem valné hromady a vyjádřením dozorčí rady obchodní korporace, je-li zřízena, s tím, že toto pravidlo se obdobně aplikuje „*na určení mzdy i na jiné plnění zaměstnanci, který je současně i členem statutárního orgánu společnosti, nebo osobě jemu blízké.*“⁶

Mohlo by se proto zdát, že souběh funkcí byl rekodifikačními předpisy povolen. Nicméně, Občanský zákoník rovněž dovozuje,⁷ že pro tutéž činnost ve stejné době a pro jednu smluvní stranu nelze uzavřít dvě odlišné smlouvy. V takovém případě by totiž docházelo k absenci důvodu pro uzavření v pořadí druhé smlouvy, kdy ohledně téhož už existuje smlouva první.

V kontextu obou výše uvedených rekodifikačních předpisů pak lze shrnout, že pracovní smlouva by mohla být vedle výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti platně uzavřena na činnost:

- (a) kterou zákon obsahově nespojuje s výkonem funkce člena statutárního orgánu; nebo
- (b) která není upravena ve smlouvě o výkonu funkce; popřípadě
- (c) která se obsahově shoduje pouze minimálně.

5 Ustanovení § 61 ZOK.

6 Ustanovení § 61 odstavce 3 ZOK. Pro úplnost je třeba doplnit, že Poslanecká sněmovna České republiky aktuálně projednává novelu ZOK, která obsahuje návrh ustanovení § 61 odstavce 3 zrušit.

7 Ustanovení § 1791 Občanského zákoníku.

3. DOSAVADNÍ ROZHODNOVACÍ PRAXE OBECNÝCH SOUDŮ A ZAKÁZANÝ SOUBĚH ČINNOSTÍ

Hlavní výčet činností, o nichž rozhodovací praxe obecných soudů dovodila nemožnost jejich souběhu, je následující:

3.1 Paralelní výkon obchodního vedení

V praxi dochází nejčastěji k tomu, že člen statutárního orgánu a společnost sjednají, že funkcionář bude na základě pracovní smlouvy vykonávat obchodní vedení společnosti – typicky jako generální ředitel nebo výkonný manažer.

Obchodní vedení však zahrnuje každodenní rozhodovací a řídicí činnosti, které je člen statutárního orgánu povinen provádět ze své funkce. Není tedy přípustné, aby byla tato činnost vykonávána na základě souběžného pracovního poměru.

Za pomoci téže argumentace Nejvyšší soud České republiky (dále jen „**Nejvyšší soud**“) uzavřel, že také náplň práce finančního ředitele, kterou zastával člen statutárního orgánu společnosti, patří mezi činnosti spadající do výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti, a souběžně sjednaný pracovní poměr je proto neplatný.⁸

Jak bylo výše uvedeno, pro platnost pracovní smlouvy člena statutárního orgánu je třeba, aby průnik obou činností byl minimální nebo žádný. Často také dochází k tomu, že společnost a člen jejího statutárního orgánu v pracovní smlouvě sjednají a uměle nastaví, že se člen statutárního orgánu z pozice manažera bude v rámci své pracovní agendy věnovat nějaké odborné činnosti, ve snaze vyhnout se zakázanému souběhu funkcí. Pro takové případy je však třeba upozornit, že soud posuzuje skutečný výkon práce a jakékoliv umělé nebo účelové optické oddělení obou činností nemůže v kontextu zákazu souběhu funkcí obstát.⁹

3.2 Souběžně vykonávané administrativní činnosti

Dalším častým pokusem o obcházení zákazu souběhu funkcí je snaha společnosti a člena jejího

8 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012.

9 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 21 Cdo 1116/2014.

” Poskytnutí plnění ve prospěch člena orgánu obchodní korporace, s výjimkou plnění na základě právního předpisu, smlouvy o výkonu funkce nebo vnitřního předpisu, je možné pouze se souhlasem valné hromady a vyjádřením dozorčí rady.

statutárního orgánu sjednat vedle výkonu funkce pracovní poměr, jehož náplní budou podpůrné nebo administrativní práce vykonávané nad rámec výkonu funkce člena statutárního orgánu.

Obecné soudy ve své rozhodovací praxi však došly k závěru, že podpůrné, pomocné i administrativní činnosti jsou do určité míry součástí každé organizační a řídicí pozice, a tedy i funkce člena statutárního orgánu, a zákaz souběhu funkcí tedy rovněž nelze tímto způsobem obejít.¹⁰

3.3 Vybrané jednorázové činnosti

Pokud je se členem statutárního orgánu uzavřena pracovní smlouva, přičemž sjednaná práce spočívá v jednorázových úkolech spočívajících v poradenství o aspektech obchodního vedení nebo řízení společnosti, podílí se i touto krátkodobou činností člen statutárního orgánu na organizaci společnosti, která koliduje s povinnostmi z výkonu funkce člena statutárního orgánu. I v tomto případě Nejvyšší soud dovodil, že se jedná o zakázaný souběh funkcí.¹¹

3.4 Výkon podřízené činnosti

Rozhodovací praxe obecných soudů vymezila úzký okruh případů, kdy může mezi společností a členem jejího statutárního orgánu platně existovat pracovněprávní vztah a nejedná se přitom o zakázaný souběh funkcí.

O tyto dovolené případy se jedná, pokud:

- (a) výkon činnosti člena statutárního orgánu na základě pracovní smlouvy nelze zahrnout pod zastupování společnosti vůči třetím osobám ani pod obchodní vedení společnosti; nebo
- (b) člen statutárního orgánu společnosti sice vykonává organizační a řídicí činnost na určitém úseku společnosti, ale na její výkon dohlíží nadřízená osoba, která není zainteresovaná ve statutárním orgánu společnosti, nebo tyto činnosti podléhají schválení ze strany kolektivního statutárního orgánu. Subordinace představuje v tomto případě stěžejní prvek, pro který obecné soudy

dovozovaly, že se v konkrétním případě o souběh funkcí nejedná.¹²

Je však třeba uvést, že rozhodnutí, ze kterých lze dovodit výše uvedené dovolené případy souběhu funkcí, jsou spíše výjimečná a nelze se na ně proto při sjednávání pracovních smluv mezi společností a členem jejího statutárního orgánu odvolávat, soud by při posuzování možného souběhu funkcí vzal vždy v úvahu specifika konkrétního případu.

4. NÁSLEDKY EXISTENCE SOUBĚHU FUNKCÍ PODLE ROZHODOVACÍ PRAXE OBECNÝCH SOUDŮ

Problematiku souběhu funkcí lze ze skutkového hlediska rozdělit do dvou oblastí:

- (a) v prvním případě se jedná o situace, kdy společnost podepsala s již zvoleným¹³ členem statutárního orgánu smlouvu s úmyslem založit mezi těmito stranami pracovněprávní poměr; a
- (b) ve druhém případě pak události nastaly v opačném pořadí, když byl zaměstnanec společnosti vykonávající práci na základě pracovní smlouvy zvolen do funkce člena statutárního orgánu společnosti.

V obou uvedených případech nicméně rozhodovací praxe obecných soudů dovodila, že pracovní poměr nemůže vedle paralelního výkonu funkce člena statutárního orgánu z níže uvedených důvodů obstát.

4.1 Uzavření pracovní smlouvy po volbě člena statutárního orgánu

Nejčastějším důvodem neplatnosti pracovní smlouvy uzavřené mezi společností a členem jejího statutárního orgánu, který byl soudy artikulován, spočívá v náplni práce, která má být předmětem pracovněprávního poměru, totožné

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. ledna 2014, sp. zn. 21 Cdo 632/2013.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. ledna 2016, sp. zn. 21 Cdo 2831/2015.

¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. února 2015, sp. zn. 21 Cdo 496/2014. V tomto případě, kdy člen statutárního orgánu vykonával činnost, která jednak vyplývala z rozhodnutí kolektivního statutárního orgánu a nadto předkládal výsledky své práce k projednání nadřízenému, Nejvyšší soud dovodil, že se o zakázaný souběh funkcí nejedná.

¹³ V tomto Stanovisku je záměrně v souladu s ustanoveními ZOK a Občanského zákoníku používán termín „volba“ člena statutárního orgánu, zatímco dřívější úprava Obchodního zákoníku používala termín „jmenování“.

„ Nejvyšší soud uzavřel, že náplň práce finančního ředitele, kterou zastával člen statutárního orgánu společnosti, patří mezi činnosti spadající do výkonu funkce člena statutárního orgánu společnosti, a souběžně sjednaný pracovní poměr je proto neplatný.

nebo obdobně s povinnostmi vyplývajícími z výkonu funkce člena statutárního orgánu. Děje se tak především v situacích, kdy má společnost zájem poskytnout svému funkcionáři zaměstnanecké benefity.

Nejvyšší soud upozornil,¹⁴ že v případě, kdy je náplň pracovního poměru shodná s obsahem funkce statutárního orgánu, se vůbec nejedná o druh práce podle Zákoníku práce.¹⁵ Dovedil dále, že vzhledem k tomu, že vznik ani zánik vztahu mezi statutárním orgánem a společností není upraven pracovněprávními předpisy, je tak tato pracovní smlouva, jejímž předmětem by měl být výkon funkce statutárního orgánu, absolutně neplatná pro rozpor se zákonem, a pracovněprávní poměr mezi jejími stranami tedy vůbec nevznikl.

Obecně je však soud uzavřel, že je přípustné, aby statutární orgán či jeho člen byl současně v pracovním poměru se společností nebo pro ni vykonával práci na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.¹⁶

Nejvyšší soud dále uzavřel, že v mnohých případech, kdy je mezi společností a členem jejího statutárního orgánu uzavřena pracovní smlouva, je toto jednání stran neplatné nejen pro obsahovou totožnost náplně práce, ale také pro střet zájmů. Jedná se o případy, kdy byla pracovní smlouva mezi společností a členem jejího statutárního orgánu bez dalšího podepsána tímto členem statutárního orgánu,¹⁷ a to i za předpokladu, že je tato podepisující osoba jediným členem statutárního orgánu společnosti, a není tedy jiné osoby, která by společnost mohla zastupovat.

14 Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 9. prosince 2010, sp. zn. 3 Ads 119/2010.

15 Obdobně se již v devadesátých letech vyjádřil Vrchní soud v Praze v rozhodnutí ze dne 21. dubna 1993, sp. zn. 6 Cdo 108/92. Shodný závěr také vyplývá z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. ledna 2015, sp. zn. 21 Cdo 1116/201; dále pak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2004, sp. zn. 21 Cdo 894/2004; rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2010, sp. zn. 21 Cdo 4028/2009 nebo rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 12. ledna 2012, sp. zn. 21 Cdo 3104/2010.

16 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. února 2014, sp. zn. 21 Cdo 3910/2012.

17 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. listopadu 1998, sp. zn. 21 Cdo 11/98.

4.2 Uzavření pracovní smlouvy před volbou člena statutárního orgánu

Z rozhodovací praxe rovněž vyplývá, že pokud pracovní poměr platně vznikl a následně byl tento zaměstnanec zvolen do funkce člena statutárního orgánu svého zaměstnavatele, zaniká původní pracovní poměr na základě konkludentně uzavřené dohody o rozvázání pracovního poměru ke dni volby osoby do funkce člena statutárního orgánu, a to i přesto, že Zákoník práce ke vzniku, změně a zániku pracovního poměru předepisuje písemnou formu.¹⁸

Vzhledem k tomu, že neplatnost rozvázání pracovního poměru může jak zaměstnavatel, tak i zaměstnanec uplatnit u soudu nejpozději ve lhůtě 2 měsíců ode dne, kdy měl pracovní poměr skončit tímto rozvázáním,¹⁹ dovedl Nejvyšší soud, že pokud se ani jedna ze stran do 2 měsíců od volby zaměstnance členem statutárního orgánu nedomáhá určení této neplatnosti rozvázání pracovního poměru, přejí si strany jejich pracovní vztah ukončit. Tuto presumpci nelze vyvrátit ani v případě, že z vůle obou stran je zcela zřejmé, že úmysl ukončit jejich pracovněprávní poměr vůbec neměly.

5. DŮSLEDKY PORUŠENÍ ZÁKAZU SOUBĚHU FUNKCÍ

Ve všech případech, kdy člen statutárního orgánu pobírá mzdu nebo přijímá jakákoliv jiná plnění vyplývající z neplatné pracovní smlouvy nebo rozvazaného pracovního poměru, dochází k jeho bezdůvodnému obohacení na úkor společnosti. Člen statutárního orgánu tak přijímá plnění bez spravedlivého důvodu a je povinen jej společností po jejím upozornění vrátit.

Občanský zákoník upravuje promlčení lhůtu, ve které se společnost může úspěšně domáhat práva na vydání bezdůvodného obohacení, jako tříletou, pokud si strany nesjednaly jinak,²⁰ přičemž běh promlčecí lhůty počíná dnem, kdy k bezdů-

18 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. listopadu 2013, sp. zn. 21 Cdo 3250/2012.

19 Ustanovení § 72 Zákoníku práce.

20 Platí, že právo na vydání bezdůvodného obohacení se objektivně promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy k bezdůvodnému obohacení došlo.

” Od roku 2012 do roku 2014 byl souběh funkcí zákonem upraven, a tudíž povolen.

vodnému obohacení, například vyplacení mzdy, došlo. Pokud by bylo bezdůvodné obohacení nabyto úmyslně, prodlužuje se promlčení doba na patnáct let.²¹

6. PRACOVNÍ (MANAŽERSKÉ) SMLOUVY UZAVŘENÉ V LETECH 2012 A 2013

Jak je uvedeno výše, od 1. ledna 2012 do 31. prosince 2013 byl souběh funkcí zákonem upraven, a tudíž povolen. Je proto nutné nastínit, jak je nahlíženo na pracovní (manažerské) smlouvy uzavřené mezi společností a členem jejího statutárního orgánu v tomto období.

Po rekodifikaci ohledně smluvních závazků vzniklých před rokem 2014 platí obecné pravidlo, že právní poměry vzniklé před účinností Občanského zákoníku,²² jakož i práva a povinnosti z porušení smluv uzavřených před tímto datem, se řídí dosavadními právními předpisy.²³ Zdálo by se proto, že pracovní smlouvy z let 2012 a 2013 souběžně s výkonem funkce člena statutárního orgánu by byly povoleny i dnes. To by však pro posuzování pracovních smluv členů statutárních orgánů znamenalo dvojkolejnost.

Je tedy třeba rovněž vycházet z pravidla, že práva a povinnosti podle předpisů platných před rokem 2014 se řídí obecnými zásadami aktuálního Občanského zákoníku,²⁴ a tedy rovněž zásadami, na kterých Občanský zákoník stojí,²⁵ mezi nimi také pravidlem, že na tutéž činnost ve stejné době a pro jednu smluvní stranu nelze uzavřít dvě odlišné smlouvy z důvodu absence kauzy pro uzavření smlouvy.²⁶

Znamená to, že existence pracovní smlouvy uzavřené se členem statutárního orgánu společnosti mezi lety 2012 a 2014 není rekodifikačními

21 Ustanovení § 638 Občanského zákoníku.

22 Tj. před 1. lednem 2014.

23 Ustanovení § 3028 odstavce 3 Občanského zákoníku.

24 Ustanovení § 3030 Občanského zákoníku.

25 Ustanovení § 2 odstavce 1 Občanského zákoníku.

26 Ustanovení § 1791 odstavce 1 Občanského zákoníku.

předpisy dovolena. Člen statutárního orgánu, který na jejím základě přijímá jakékoliv plnění, tak od 1. ledna 2014 činí bez spravedlivého důvodu a společnost má proto právo na vydání bezdůvodného obohacení. V těchto případech nezbyvá, než pracovní smlouvy nahradit smlouvami o výkonu funkce, pokud mají společnosti zájem, aby člen statutárního orgánu od společnosti pobíral za plnění svých povinností odměnu.

Pro úplnost je třeba dodat, že jakékoliv plnění poskytnuté členovi statutárního orgánu lze poskytnout pouze se souhlasem nejvyššího orgánu společnosti, tedy valné hromady, a s vyjádřením kontrolního orgánu, tedy dozorčí rady společnosti.²⁷

Pokud tedy společnost před rekodifikací uzavřela pracovní nebo manažerské smlouvy se členy, popřípadě bývalými členy, představenstva společnosti, bude nezbytné tyto dokumenty posoudit a buď je přizpůsobit nové právní úpravě; nebo novou právní úpravu zohlednit.

7. SOUBĚH FUNKCÍ Z POHLEDU ÚSTAVNÍHO SOUDU ČESKÉ REPUBLIKY

V nedávném nálezu²⁸ se k výše nastíněné dosavadní rozhodovací praxi obecných soudů ohledně zákazu souběhu funkcí vyjádřil Ústavní soud, který shrnul, že Nejvyšší soud své závěry opíral zásadně o dvě roviny argumentace: (i) člen statutárního orgánu nemůže vykonávat svou činnost v pracovněprávním vztahu, protože na výkon této činnosti se nevztahují pracovněprávní předpisy; a (ii) povaha obchodních korporací brání tomu, aby člen statutárního orgánu vykonával svou činnost na základě smlouvy podřízené Zákoníku práce.

Pokud se týká prvního argumentu, Ústavní soud zdůraznil, že ustanovení Zákoníku práce nebrání tomu, aby si i v jiném případě než v pracovním poměru strany samy zvolily pro úpravu svých smluvních vztahů režim Zákoníku práce, druhý

27 Ustanovení § 61 odstavce 1 ZOK.

28 Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 13. září 2016, sp. zn. I. ÚS 190/15.

„Ústavní soud se ve svém nálezu nestaví proti zákazu souběhu funkcí, uvádí však, že zůstává na obecných soudech, aby, pokud hodlají setrvat na svém dosavadním právním názoru o nepřipustnosti zákazu souběhu funkcí, předložily dostatečně pádné argumenty.

uvedený argument pak Ústavní soud považuje za zcela nedostatečný.

Dále Ústavní soud zdůraznil, že české zákony zákaz souběhu funkcí nikdy výslovně nestanovily a názor byl tak dotvořen až rozhodovací praxí obecných soudů, a uvedl, že pokud chtějí obecné soudy dovodit zákaz souběhu funkcí, musí pro takový závěr předložit velmi přesvědčivé argumenty, protože takovým rozhodnutím může být porušeno základní právo na svobodné jednání v zákonných mezích, obecná zásada *pacta sunt servanda* (smlouvy se musí dodržovat), nebo princip dělby moci, kdy je právo prakticky dotvořeno soudy.

Je třeba shrnout, že Ústavní soud se ve svém nálezu bezvýjimečně nestaví proti zákazu souběhu funkcí, uvádí však, že zůstává na obecných soudech, aby, pokud hodlají setrvat na svém dosavadním právním názoru o nepřipustnosti zákazu souběhu funkcí, předložily dostatečně pádné argumenty ve prospěch svého právního názoru. Obecné soudy podle závěrů Ústavního soudu:

- (a) musí náležitě odůvodnit, proč si člen statutárního orgánu a korporace nemohou upravit vzájemná práva a povinnosti prostřednictvím smlouvy o výkonu funkce, pro který si zvolí režim Zákoníku práce;
- (b) musí náležitě odůvodnit, v čem je z materiálního hlediska v daném případě rozdíl mezi souběhy funkcí, které Nejvyšší soud dosud označil za přípustné, a těmi, o kterých rozhodl jako o zakázaných;
- (c) musí se argumentačně vypořádat s tím, že zákaz podřídit výkon funkce pracovnímu režimu odebírá členům statutárních orgánů ochranu, kterou jinak mají zaměstnanci (zejména ochranu před výpovědí bez uvedených důvodů a ochranu před propuštěním v ochranné době); a
- (d) musí se argumentačně vypořádat s tím, zda výklad ve prospěch zákazu souběhu funkcí nevede k nepřímé diskriminaci na základě pohlaví vzhledem k tomu, že zákaz podřídit výkon funkce pracovnímu režimu negativně ovlivňuje setrvání žen ve vrcholných manažerských funkcích (v důsledku zákazu souběhu funkcí členky statutárních orgá-

nů nemají nárok například na mateřskou dovolenou).

8. SHRNUTÍ

Ve vztahu k základním otázkám tohoto Stanoviska lze shrnout následující:

- (a) Souběh funkcí byl před 1. lednem 2012 zakázán, nebylo tedy možné mezi společností a jejím statutárním orgánem platně uzavřít pracovní smlouvu, jejímž předmětem by byl souběh upraven.
- (b) Naproti tomu v letech 2012 a 2013 mohl mezi společností a členem jejího statutárního orgánu platně vzniknout pracovní poměr ohledně souběhu funkcí, bylo tedy možné uzavírat pracovní nebo manažerské smlouvy o obchodním vedení společnosti.
- (c) Od 1. ledna 2014 rozhodovací praxe obecných soudů dovozovala, že souběh funkcí v zásadě není možný, náplň činnosti vykonávané zaměstnancem na základě pracovního poměru nesmí zahrnovat činnost, kterou je možné podřadit pod řízení a obchodního vedení společnosti. V souladu s touto názorovou linií by bylo možné uzavřít, že sjednání souběhu funkcí je možné pouze v případech, kdy náplň práce z pracovního poměru zahrnuje minimální překryv s činností odpovídající řízení nebo vedení společnosti a zároveň lze tuto pozici v rámci zaměstnanecké struktury společnosti podřídit jiné, kterou vykonává třetí osoba, jež není členem statutárního orgánu této společnosti.
- (d) Další vývoj tohoto institutu nelze s přesností předvídat. V tomto ohledu bude rozhodující, do jaké míry se obecné soudy vypořádají s doporučeními Ústavního soudu a obhájí své dosavadní závěry.

S ohledem na výše uvedené vysoké riziko pozdějšího zneplatnění pracovního vztahu člena představenstva společnosti doporučujeme, aby veškerá plnění ve prospěch člena představenstva společnosti byla sjednávána v rámci smlouvy o výkonu funkce uzavřené se souhlasem valné hromady společnosti a vyjádřením

” Účinnost uveřejňované smlouvy by od 1. července 2017 měla být podmíněna jejím zveřejněním.

dozorčí rady společnosti; a jakákoliv plnění, která již byla poskytnuta na základě pracovní smlouvy nebo manažerské nebo obdobné smlouvy, jejichž obsahové náležitosti odpovídají pracovní smlouvě, byla dodatečně odsouhlasena valnou hromadou společnosti s vyjádřením dozorčí rady společnosti. V opačném případě může mít společnost právo na vydání bezdůvodného obohacení ze strany (bývalého) člena představenstva společnosti.

Mgr. Bc. Denisa Marešová
Advokátka
T: +420 270 006 111
F: +420 270 006 122
E: denisa.maresova@achourpartners.com

VYPOŘÁDÁNÍ STAVEB UMÍSTĚNÝCH NA CIZÍCH POZEMCÍCH

Mgr. Tereza Fröhlichová

Toto shrnutí se zaměřuje na problematiku staveb umístěných na cizích pozemcích a na jejich vypořádání, a to i s ohledem na nejnovější rozhodnutí Nejvyššího soudu o vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. lednem 2014. S ohledem na četnost rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně této problematiky lze předpokládat, že vypořádání staveb umístěných na cizích pozemcích bude aktuální i do budoucna.

1. KDY JDE O NEOPRÁVNĚNOU STAVBU

Nikoli všechny stavby postavené na cizích pozemcích (u nichž neexistuje právní titul k jejich umístění na pozemku) jsou neoprávněné. Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi zásadně rozlišuje mezi následujícími případy:

- (a) stavby od počátku postavené neoprávněně na cizím pozemku; a
- (b) stavby postavené na cizím pozemku na základě práva, které později zanikne.¹

O neoprávněnou stavbu jde pouze v případech uvedených pod bodem a) výše. Charakter stavby jako neoprávněné je totiž spojen s neexistencí titulu v době její výstavby² s tím, že pokud je stavba sice zřízena na cizím pozemku bez příslušného právního titulu, ale tento nedostatek je později zhojen (např. v případě, že stavebník a vlastník pozemku uzavřou smlouvu, na základě které vznikne stavebníkovi věcné či smluvní právo mít na pozemku stavbu umístěnou), nebude se nadále jednat o neoprávněnou stavbu.³

Výjimku z výše uvedeného představují případy, kdy stavba je umístěna na cizím pozemku bez právního titulu (v důsledku toho, že právní titul je neplatný), ale stavebník je oprávněným

držitelem práva, na jehož základě staví. V takovém případě by podle odborné literatury nemělo jít o neoprávněnou stavbu.⁴ Oprávněného držitele práva k pozemku ale nelze zaměňovat za stavebníka, který staví na cizím pozemku v dobré víře, že mu patří a to z důvodu, že u oprávněné držby jde o kvalifikovanou dobrou víru (tj. dobrou víru posuzovanou objektivně vzhledem ke všem okolnostem).⁵ Dobrá víra (subjektivní) stavebníka o tom, že mu pozemek patří, nemá vliv na posouzení neoprávněnosti stavby⁶, může mít ale vliv na posouzení způsobu vypořádání neoprávněné stavby.⁷

O neoprávněnou stavbu dále zásadně nepůjde v případech uvedených pod bodem b) výše, tedy pokud je stavba umístěna na cizím pozemku na základě:

- (a) časově neomezeného práva, přičemž tento titul následně zanikne; a
- (b) časově omezeného práva, resp. na základě takového práva, o kterém stavebník již v okamžiku zahájení

1 Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 604/2013, ze dne 28. ledna 2015.

2 Tamtéž.

3 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1627/99, ze dne 21. listopadu 2000. Pouhé vyjádření souhlasu s existencí neoprávněné stavby přitom nemůže být platným titulem, který by zakládal právo mít stavbu umístěnou na cizím pozemku.

4 Jiří Spáčil, Stavby na cizím pozemku, Soudní rozhledy 4/2004, s. 125.

5 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1398/2000, ze dne 27. února 2002.

6 Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 265/96, ze dne 25. listopadu 1998, podle kterého „ani dobrá víra stavebníka nevylučuje uplatnění § 135c odst. 1 ObčZ“.

7 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 432/2002 ze dne 17. dubna 2002, podle kterého se při určení účelnosti odstranění neoprávněné stavby přihlédne mimo jiné k tomu „zda vlastník stavby věděl, že staví na cizím pozemku či naopak, zda stavěl v dobré víře, že mu pozemek patří, a teprve dodatečně podle geodetického zaměření a podle provedené opravy zjistil opak.“

” Charakter stavby jako neoprávněné je totiž spojen s neexistencí titulu v době její výstavby.

stavby věděl, či vědět měl a mohl, že není časově neomezené.⁸

Skutečnost, zda jde o stavbu oprávněnou či nikoli se přitom posuzuje podle právní úpravy, jaká tu byla v době vzniku stavby.⁹

2. VYPOŘÁDÁNÍ STAVEB UMÍSTĚNÝCH NA CIZÍCH POZEMCÍCH

Způsob vypořádání staveb na cizích pozemcích se liší podle toho (i) zda jde o stavby neoprávněné, či o stavby umístěné na cizím pozemku na základě práva, které později zaniklo, či na základě držby práva k pozemku a dále (ii) zda byla stavba vybudována před 1. lednem 2014, tedy za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „O.Z.“), nebo až po 31. prosinci 2013, tedy již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „ObčZ“).

2.1 Stavby zřízené před 1. lednem 2014

V souladu s ustanovením § 3055 odst. 1 ObčZ platí, že stavba spojená se zemí pevným základem, která není podle dosavadních právních předpisů součástí pozemku, na němž je zřízena a je ke dni nabytí účinnosti ObčZ ve vlastnictví osoby odlišné od vlastníka pozemku se nestává součástí pozemku. Stavby zřízené před 1. lednem 2014 na cizích pozemcích se tedy nestanou jejich součástí.

Z již výše zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3122/2009 ze dne 31. ledna 2012 vyplývá, že způsob vypořádání stavby umístěné na cizím pozemku by měl probíhat podle právní

úpravy účinné v době rozhodování soudu o vypořádání. Rovněž podle § 3028 odst. 2 ObčZ se věcná práva řídí ObčZ, a to ode dne nabytí jeho účinnosti. I přesto, že ObčZ řeší režim vlastnictví stavby a pozemku pro případ, že je stavba zřízena stavebníkem odlišným od osoby vlastníka pozemku před 1. lednem 2014, neřeší vypořádání těchto staveb.

Nejvyšší soud měl v této souvislosti již příležitost se k aplikaci ObčZ na vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. lednem 2014 vyjádřit, a to tak, že rozhodl, že „pro vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. lednem 2014 není nová úprava použitelná“,¹⁰ a to z důvodu, že ObčZ vychází v rámci ustanovení o vypořádání neoprávněných staveb z přístupu, že vlastníkem stavby se stane vlastník pozemku, tj. z přístupu opačného, než který je zakotven v přechodných ustanoveních ObčZ (podle kterého se stavba zřízená stavebníkem odlišným od vlastníka pozemku před 1. lednem 2014 nestává součástí pozemku). Vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. lednem 2014 se proto provádí podle právní úpravy O.Z., konkrétně ustanovení § 135c O.Z.

Primárním způsobem vypořádání neoprávněných staveb podle tohoto ustanovení je odstranění neoprávněné stavby, ke kterému ale soud nepřistoupí, pokud není účelné.¹¹ V takovém případě může soud, pokud s tím vlastník pozemku souhlasí, přikázat stavbu za náhradu do vlastnictví vlastníka pozemku. Vyčet způsobů vypořádání v § 135c O.Z. není

8 Např. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2697/2011, ze dne 8. března 2013.

9 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 3122/2009, ze dne 31. ledna 2012.

10 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4461/2015, ze dne 16. března 2016.

11 K vymezení pojmu účelnosti odstranění stavby např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 432/2002 ze dne 17. dubna 2002.

” ... pro vypořádání neoprávněných staveb zřízených před 1. lednem 2014 není nová úprava použitelná...

taxativní a nevylučuje jiné způsoby uspořádání poměrů, jako např. zřízení věcného břemene za náhradu.¹²

Co se týče staveb umístěných na cizích pozemcích na základě práva, které za účinnosti ObčZ zaniklo, je otázka, zda lze pro tento případ analogicky vyložit výše uvedený rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 4461/2015, ze dne 16. března 2016, v tom smyslu, že pro případ vypořádání těchto staveb se použije úprava obsažená v O.Z. Stavba (zřízená oprávněně na cizím pozemku před 1. lednem 2014) se rovněž podle přechodných ustanovení ObčZ nestane součástí pozemku, přičemž ObčZ nestanoví žádný jiný způsob vypořádání. Pokud by se výše uvedené rozhodnutí vyložilo analogicky i pro případ staveb zde uvedených, na jejich vypořádání by byla použita dosavadní právní úprava. O.Z. pro tyto případy speciální úpravu neobsahuje. Vypořádání těchto staveb bylo proto dovozeno judikatorně, a to následovně:

- (a) pro případ, kdy stavebník stavěl na základě časově omezeného práva, resp. na základě takového práva, o kterém stavebník již v okamžiku zahájení stavby věděl, či vědět měl a mohl, že není časově neomezené, nelze postupovat podle § 135c O.Z. s tím, že jediné možné řešení je stavbu odstranit;¹³ a
- (b) pro případ, kdy stavebník stavěl na základě časově neomezeného práva, které následně zaniklo, Nejvyšší soud rozhodl, že vlastnické právo vlastníka pozemku a vlastníka stavby požívá stejné ochrany (z důvodu, že stavebník předpokládal trvalé zřízení stavby na pozemku), a proto se vlastníka pozemku nemůže úspěšně domáhat vyklizení stavby.¹⁴

Na druhou stranu lze uvažovat také o tom, že na vypořádání staveb, které byly umístěny na

12 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1627/99, ze dne 21. listopadu 2000.

13 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 604/2013, ze dne 28. ledna 2015.

14 Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 746/2007, ze dne 19. 3. 2007.

cizích pozemcích na základě práva, které za účinnosti ObčZ zaniklo, lze analogicky použít úpravu obsaženou v ObčZ pro právo stavby. Stavba, která je součástí práva stavby, rovněž není součástí pozemku, na kterém je umístěna. Uplynutím doby práva stavby se stavba stává součástí pozemku¹⁵ s tím, že vlastník pozemku je povinen poskytnout stavebníkovi náhradu.

2.2 Stavby zřízené po 31. prosinci 2013

Vypořádání staveb zřízených na cizích pozemcích po 31. prosinci 2013 je jednodušší v tom smyslu, že stavby se (až na výjimky) stávají součástí pozemků.

Vypořádání neoprávněných staveb je upraveno v § 1084 n. ObčZ s tím, že základním pravidlem je, že stavba zřízená na cizím pozemku připadá vlastníkovi pozemku, který je v takovém případě povinen nahradit stavebníkovi v dobré víře účelně vynaložené náklady. Pokud stavebník v dobré víře nebyl, má nárok na úhradu toho, o co se reálně zvýšila hodnota pozemku stavbou.¹⁶ Podle citovaného ustanovení se stavba nestává součástí pozemku, ale „pouze“ připadá do vlastnictví vlastníka pozemku. Neoprávněnou stavbou totiž může být i stavba dočasná, která má podle ObčZ charakter samostatné stavby a není součástí pozemku pod ní.

Jako další způsoby vypořádání stanoví ObčZ následující:

- (a) odstranění stavby na návrh vlastníka pozemku, přičemž v takovém případě by soud měl vždy zkoumat účelnost

15 Spáčil Jiří, Dobrovolná Eva, Handrlica Jakub, Holejšovský Josef, Horák Tomáš, Hrabánek Dušan, Králík Michal, Lašák Jan, Novotný Marek, Petr Bohuslav, Pihera Vlastimil, Richter Tomáš, Vrzalová Lenka. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. C. H. Beck, 2013, str. 304, § 1084. ISBN 978-80-7400-499-5.

16 Spáčil Jiří, Dobrovolná Eva, Handrlica Jakub, Holejšovský Josef, Horák Tomáš, Hrabánek Dušan, Králík Michal, Lašák Jan, Novotný Marek, Petr Bohuslav, Pihera Vlastimil, Richter Tomáš, Vrzalová Lenka. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. C. H. Beck, 2013, str. 304, § 1084. ISBN 978-80-7400-499-5.

” ... základním pravidlem je, že stavba zřízená na cizím pozemku připadá vlastníkovi pozemku, který je v takovém případě povinen nahradit stavebníkovi v dobré víře účelně vynaložené náklady...

(b) odstranění stavby¹⁷ a přihlédnout by měl rovněž k dobré víře stavebníka; nebo právo stavebníka v dobré víře domáhat se po vlastníkovi pozemku, který o zřízení stavby věděl a bez zbytečného odkladu ji nezakázal, aby mu pozemek převedl za obvyklou cenu s tím, že rovněž vlastník pozemku má právo po stavebníkovi požadovat, aby pozemek koupil za obvyklou cenu.

Mgr. Tereza Fröhlichová
Associate

T: +420 270 006 111

F: +420 270 006 122

E: tereza.frohlichova@achourpartners.com

17 Spáčil Jiří, Dobrovolná Eva, Handrlica Jakub, Holejšovský Josef, Horák Tomáš, Hrabánek Dušan, Králík Michal, Lasák Jan, Novotný Marek, Petr Bohuslav, Pihera Vlastimil, Richter Tomáš, Vrzalová Lenka. Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). 1. vydání. C. H. Beck, 2013, str. 307, § 1084. ISBN 978-80-7400-499-5.

ACHOUR & PARTNERS advokátní kancelář, s.r.o.
Panská 7, Kaunický palác, 110 00 Praha 1
Česká republika
Tel.: +420 270 006 111
Fax: +420 270 006 122
Email: epublications@achourpartners.com
www.achourpartners.com

© ACHOUR & PARTNERS advokátní kancelář, s.r.o. 2016.
Veškerá práva vyhrazena.

INSIGHT je ediční řadou odborných publikací vydávaných advokátní kancelář Achour & Partners a je určen zejména pro klienty Achour & Partners a další zájemce.

Achour & Partners udržuje databázi obchodních kontaktů za účelem rozšíření a zlepšení služeb svým klientům. Informace týkající se těchto kontaktů jsou užívány pouze pro vnitřní potřebu Achour & Partners. Pokud je jakýkoliv kontaktní údaj týkající se Vaší osoby nesprávný nebo pokud si nepřejete nadále zasílat publikace Achour & Partners, oznamte nám prosím tuto skutečnost na následující adresu: epublications@achourpartners.com.

Žádná část této publikace nepředstavuje právní stanovisko a nelze ji vykládat jako poskytování právních nebo jiných poradenských služeb ze strany Achour & Partners nebo jejich partnerů nebo spolupracujících osob nebo jakýchkoliv autorů nebo autora této publikace. Achour & Partners neodpovídá za aplikaci názorů vyjádřených v této publikaci na jakýkoliv konkrétní právní případ.

Názory vyjádřené v této publikaci představují osobní odborné názory jejich autorů nebo autora a nemusí nutně odpovídat názorům Achour & Partners, jejich partnerů, spolupracujících osob, ostatních autorů této publikace nebo klientů Achour & Partners.